

phố ca và dòng sông đã qua đời

*Tôi như là người lạc trong đô thị một hôm đi về biển khơi
Tôi như là người một hôm quay lại vì nghe sa mạc kéo dài*

TCS

Tôi trở về thăm Huế sau gần nửa đời bỏ đi xa. Từ phố về, sông Hương trên mạn Kim Long vẫn mượt mà đáng nguyên sơ như dòng sông chảy trong chiêm bao những đêm xa xứ. Chiếc đàn dương cầm trong ngôi nhà cổ kính duyên dáng như chiếc vòng đá xanh trên tay đứa cháu gái nhỏ. Tiếng đàn non nớt vọng ra đến cuối vườn trưa im mát bóng dâu. Những bài hát cũ thật quen của Trịnh công Sơn như giọt mưa đầu mùa hạ hắt lên trên căn cỗi lòng tôi mùi nồng nàn quen thuộc của đất. Và rất nhiều những bài hát chưa hề nghe. Tôi nâng niu tập nhạc kẻ tay dày cộm như nâng niu dòng kỷ niệm dài hơn ba mươi năm. Phần đầu tập nhạc tôi kẻ vào những năm trung học. Cô em họ đã thu góp lại đóng thành tập và tiếp tục chép những bài hát mới của Trịnh công Sơn trong hơn hai mươi năm qua. Phần việc đó giờ đây mẹ giao lại cho con gái mình. Nét chữ ở phần cuối của tập nhạc cũng non nớt dễ thương như giọng đàn vọng nhẹ như gió thoảng. Tôi đã ngồi lại trong suốt buổi chiều bên dòng sông tuổi nhỏ, nghĩ về những con phố - dòng sông đã đi qua. Mai một bể dâu. Nghĩ về những bài hát của họ Trịnh với hình ảnh phố xá mà trong đó con người yêu nhau nhớ nhau, bơ phờ quần quai giữa cõi nhị nguyên đi về - sống chết - sum họp chia phôi - hạnh phúc khổ đau - mật ngọt mật đắng - nhật nguyệt lưỡng lơ - *buồn vui kia là một, như quên trong nỗi nhớ*.

Giữa gió trời và lời nhạc bằng bạc kỷ niệm có tiếng ve rang bên dòng sông lan xa lóng lánh vô thường. Và tôi thì nhỏ nhoi giữa cõi ban sơ...

Khi bạn hát một bản
dinh ca là bạn đang muốn
hát về cuộc tình của mình
Hãy hát đi đừng ngại
Dù hạnh phúc hay đổ vỡ
thì cuộc tình ấy cũng là
một phần máu thịt
của bạn rồi.

Trịnh Công Sơn

Nhạc Trịnh công Sơn phân rải cùng khắp hình ảnh phố xá thân mật, đọng đầy kỷ niệm. Phố trong nhạc của anh luôn luôn có một dòng sông chảy qua, hiện thực hay trong trí tưởng. Chỉ cần một cơn mưa phố bỗng là dòng sông uốn quanh.

Lời ca vẽ ra hình ảnh người đi trên cầu như nét chấm phá tất yếu của cô đơn. Một khung sầu. Một quyển rũ tàn phai của triền dốc của hàng cây thấp nển lên hai hàng. Đi qua cầu để về lại bên này với phố với đám đông với tiếng nói cười và để nhớ bờ bãi bên kia ngổ ngàng tiếng thình không.

Chiều nay em ra phố về
Thấy đời là những chuyến xe
Chiều nay em ra phố về
Thấy đời là những đám đông

Có đường phố nào vui

Cho ta qua một ngày

*Có sợi tóc nào bay
Trong trí nhớ nhỏ nhoi*

*Đôi khi nắng lên phố xưa làm tôi nhớ
Đôi khi có mưa giữa khuya hồn tôi bỗng vu vơ
Đôi khi bước qua phố xưa làm tôi nhớ
Đôi khi thấy trăm vết thương rồi như đá ngây ngô*

*Từng ngày chôn chân nhớ phố lang thang
Đời tình người quên những sáng mệnh mông
Trả lại hôm nay, bốn phía thình không ngỡ ngàng*

*Về trong phố xưa tôi nằm
Có lần nghe tiếng ru bên vườn
Dòng sông trước kia tôi về
Bỗng giờ đây đã khô không ngờ*

Phố trong ca khúc Trịnh công Sơn biến thể như mộng mị. Phố như một cõi đi về, cõi mơ, trong đó con người yêu và nhớ nhau âm thầm. Hình như luôn có một khoảng cách ray rứt, một dự cảm lìa xa nào đó trên từng nẻo đường, trong những tầng lá xanh. Trên từng ngón xuân nồng và màu áo xưa lồng lộng hơi hám kỷ niệm. Được ngóng nhìn từ phía bên kia dòng sông, phố xưa phố hoang tàn của người đang ray rứt qua cầu trở thành phố hẹn phố chờ. Công viên, nghĩa trang buồn, miền giáo đường, người phu quét lá, gác nhỏ là hình ảnh câm nín tới tả cho người quay bước ra đi. Và phố đã trở thành phố dài, phố buồn, phố xưa, phố xa, phố lạ.

*Nhiều đêm muốn đi về con phố xa
Nhiều đêm muốn quay về ngôi yên dưới mái nhà*

*Nhiều khi bỗng như trẻ nhớ nhà
Từ những phố kia tôi về*

*Ta về nơi đây phố xưa dấu đạn
Con đường bên sông cỏ lá buồn tênh...
Những cầu qua sông những chút tình duyên
Gió trời lênh đênh nhớ con phố hẹn
Ta nhìn ta về giữa trời hư không*

*Có điều gì gần như niềm tuyệt vọng
Trong xuân thì thấy bóng trăm năm
Bỗng một hôm qua phố hoang tàn
Tôi quen như tôi đã có lần*

*Một hôm bước chân về giữa chợ
Chợt thấy vui như trẻ thơ
Bàn tay ngắt hoa từ phố nọ
Giờ đây đã quên vườn xưa
Một hôm bước qua thành phố lạ
Thành phố đã đi ngủ trưa*

*Khi bước chân ta về
Đêm khuya nhìn đường phố
Thành phố hoang vu như một lần qua cuộc tình*

Hình ảnh phố của người ở lại chất đầy tủi hờn của niềm đau bội bạc. Rời bỏ căn gác đầu hiu qua phố một mình. Bến sông lạnh, cầu mưa. Lá úa đường phượng thổi bay và miền gió đường chiều chủ nhật thì buồn. Phố hẹn đã thành phố chờ. Quán vắng. Phố quá dài cho bước chân về nên phố hoang vu.

*Người ra đi bến sông nằm lạnh
Ngày nhân gian có nghe đời nghiêng*

*Em ra đi như thoáng gió thâm
Để lại đây thành phố không hồn
Qua con sông nhớ người đã xa
Thành phố vẫn nắng vàng vẫn mưa
Cây sang thu lá úa rơi mù*

*Còn lại đây những sớm mai buồn
Vì phố xưa cỏ lá mong manh*

*Ngày mai em đi thành phố mất đêm đèn vàng
Ngày mai em đi cồn đá rêu phong rủ buồn
Đèn phố nghe mưa tủi hờ*

*Nếu thật hôm nào em bỏ đi
Sau lưng em còn con phố dài
Những hàng cây loan tin nhau rồi im tiếng nói
Quanh đây hoang vu tiếng cười
Có ngày xưa em theo tôi cùng ra quán ngòi
Bên đường xe ngựa ngược xuôi*

Tình yêu trong ca khúc Trịnh công Sơn là những mối tình đẹp, bội bạc mà không thấp kém. Tình yêu không ca tụng thân xác nên tình yêu thăng hoa và lên ngôi độ lượng. *Yêu em yêu thêm tình phụ, yêu em lòng chột từ bi bất ngờ.* Tình yêu thanh thoát như sương bình minh như đoá quỳnh hương nở giữa vườn đêm trước. Cánh hoa động sương héo úa những hương xưa vẫn đâu đó rất gần trong xao xuyến động hồ nên vẫn tôi *còn em trong từng nhớ thương.* Trịnh công Sơn mời gọi tình yêu bằng hình ảnh lãng mạn của từng con phố hẹn phố chờ - nắng thủy tinh, mưa hồng, đường phượng bay, tròng mây xanh. Và từ đó tình yêu đã lên tiếng nói.

*Em về đâu hỡi em? Có nghe tình yêu lên tiếng
Hãy chôn vào quên lãng nỗi đau hay niềm đắng cay
Đời nhẹ nâng bước chân em về lại trong phố thên thang*

*Em đến bên đời
Hoa vàng một đoá
Một thoáng hương bay
Bên trời phố lạ*

Tôi đã đưa em qua nhiều phố

*Những sáng mênh mông tôi ngồi nhớ
Yêu em trái tim thật thà*

*Em hãy ngủ đi
Ngoài phố kia loài người đã về*

*Vì một bàn tay không ngần ngại
Tặng hết cho tôi một phố chờ.*

*Hôm chợt thấy em đi về bên kia phố
Trong lòng bỗng vui như đời rất lạ*

Phố trong tình ca Trịnh công Sơn còn là nhân chứng câm nín của những mối tình xa tình sầu tình nhớ. Lòng phố tình yêu nằm trở trăn nghe từng tiếng nỉ non từng lời bội bạc, quay bước rã rời. Hãy khóc đi em, dòng nước mắt sẽ làm cơn mưa rớt trên chần gối... *Hãy khóc đi em, có còn gì tình đã mất đường về.*

*Từ trắng thôi là nguyệt
Tôi như đường phố nhiều tên
Từ em thôi là nguyệt
Tôi xin đứng đó một mình*

*Tưởng rằng đã quên
Em qua phố rộng
Một lời trời trăn còn tìm thấy trong đôi mắt*

*Ta mang cho em một chút buồn
Vì ta như sông lênh đênh*

*Thôi chào em về giữa phố xá thênh thang
Không gì vui thì hãy gắng nhớ đôi lần*

*Người phu quét lá bên đường
Quét cả nắng hồng quét hạ buồn tênh
Màu da em đã nâu hồng
Chân nhuộm phố phường em về biển xa*

*Bao đường phố em qua nắng lên đứng chờ
Đường diu chân em đi đến những miền xa*

*Dưới đường phố kia có người nhớ em
Năm mộng suốt đêm trong thiên đường*

Trịnh công Sơn viết nhiều về quê hương và thân phận. Gã tiên tri khờ dại đã đoán sai vận mệnh của chính mình và quê hương. Hấn phả hết tình cảm rung động vào những dòng nhạc về một quê hương vàng son, hòa bình, người người thật lòng yêu nhau.

Vào những năm cuối thập niên bảy mươi cái chất vị nghệ thuật trong ca khúc của anh đã bị thách thức trầm trọng. Hai mươi năm trước Trần Dần...*bước đi không thấy phố thấy người, chỉ thấy mựa sa trên nền cờ đỏ.* Trịnh công

Sơn đã sa bút về mẹ đào hầm, đã rêu rao *mỗi ngày tôi chọn một niềm vui* và đã ráng phân trần *bởi vì mùa thu tôi ở lại, Hà Nội mùa thu Hà Nội thu*. Con phố tội nghiệp đã bị tô vẽ một chút hồng lên mặt - *hồng má môi em hồng sóng xa*. Nhưng giữa những mùa nắng lạ, giọt mưa xốn xang cũng đã làm *nhòa phố mong manh nhòa phố mưa*. Đôi khi đã là những trách cứ nhẹ nhàng về mình về người vì *em theo đời cơm áo, mai ra cùng phố xôn xao*.

Thật ra thì sự an nhiên cho nghệ thuật luôn là một vấn nạn cho mỗi nghệ nhân. Giữa sung túc vật chất và cuộc sống tự do ở một nơi di trú, một nhạc sĩ thành danh tuy rất bận rộn sáng tác cho con cái mình hát kiếm sống đã lên tiếng chỉ trích và mai táng đời nhạc của họ Trịnh. Sự an nhiên cho nghệ thuật như món quà giao truyền, đồn qua trả lại. Thôi thế cũng đã đủ cho chuyện thị phi.

Những năm sau này, ca khúc Trịnh công Sơn đã trở về lại với ngôn ngữ kỷ niệm cũ, trầm lắng tha thiết hơn. Phố đã về lại với phố xưa phố nhà nhưng sông thì đã lên đênh trong biển khơi kỷ niệm.

*Em còn nhớ hay em đã quên
Nhớ Sài gòn mưa rồi chợt nắng
Nhớ phố xưa quen biết tên bàn chân
Nhớ bạn bè chào nhau quen tiếng
Phố em qua gạch ngói quen tên
Em còn nhớ hay em đã quên
Trong lòng phố mưa đêm trời chân
Dưới hiên nhìn nước dâng tràn
Phố bỗng là dòng sông uốn quanh*

*Em còn nhớ hay em đã quên
Quê nhà đó năm xưa có em
Có bóng dừa có câu hò có con đường chở mưa nắng đi
Khi chiều xuống bên sông nước lên
Én nó đùa giữa phố nhà
Có nắng vàng lạc trên lối đi*

*Mười năm sau áo bay đường chiều
Bàn chân trong phố xa lạ nhiều
Tóc người dòng sông xưa ấy đã phai đã lênh đênh biển khơi
Có lần bàn chân qua phố thấy người sóng lao xao bờ tôi*

*Em hai mươi tuổi em bây giờ
Chân qua phố phường phố ngắn gọn
Sài gòn hai mươi mùa nắng lạ
Em mây hoang đường sớm chiều qua*

Mặt trời đã lặn về phía đầu dòng sông mơ hồ đáng nói. Tiếng đàn im bất tự lúc nào nhưng tôi vẫn cơ hồ nghe đâu đó tiếng mình tiếng bạn bè từ những năm xưa. Con đường xuống bờ sông đầy xác lá khô. Tôi nghĩ tới sân cỏ mát, bước chân trần và tiếng hát Khánh Ly lãng đãng sương khói trần gian. Nhìn đứa cháu gái nhỏ với tập nhạc trên tay, chân sáo tung tăng, tôi nghe lòng thật vui. Chiếc đò nhỏ vừa cập bến bên tê sông. Hàng cau cao vút trong chiều, mảnh mai mà cao ngạo. Tôi vui vì tôi còn có một quê hương để trở về.

Phan thái Yên